

Vážení prítomní, milí priatelia,

Som rada, že sa opäť stretávame na odovzdávaní cien Biela vrana – a že sa stretávame práve v priestoroch Slovenského národného divadla. V posledných dňoch sme sledovali, že mnoho šikovných ľudí z tohto divadla odchádza a o to viac ma teší, keď sem dnes toľkoto skvelých ľudí naopak prišlo.

Odovzdávanie cien Biela vrana považujem za oslavu ľudskosti a výnimočnosti. Pretože každodenný život prináša situácie, v ktorých sa mnohí z nás dokážu zachovať výnimočne. Urobiť viac, než je povinnosť. Vystúpiť z radu. Prejaviť osobné hrdinstvo.

Takéto hrdinstvo napokon preukázal každý, kto v novembrových dňoch roku 89 verejne vyjadril svoj postoj. Individuálne hrdinstvá splynuli do hrdinstva celej spoločnosti, ktorá porazila zdanlivo všemocný totalitný režim. Nenásilne, iba silou odhodlania a viery v lepšiu budúcnosť.

Asi málokto z nás si v tom očarení z Novembra 89 pomyslel, že vydobytú slobodu a demokraciu budeme znovu musieť brániť. Že pravda a láska nemusí víťaziť nad lžou a nenávisťou ani po 33 rokoch. Že lož môže mať navrch a nenávisť bude zabíjať.

Nenávisť produkovaná na sociálnych sieťach a rokmi vyživovaná nezodpovednými výroky politikov zabíjala pred mesiacom na Zámockej ulici. Napriek varovaniam, že od slov k činom nemusí byť ďaleko. Stretávajúc sa s necitlivosťou tých, ktorí by v prvom rade mali tíšiť bolesť. Našťastie sa pravidelne presviedčam o tom, že Slovensko má aj inú tvár. Lepšiu a prívetivejšiu ako tú, ktorú vidíme na tlačovkách a v komentároch na sociálnych sieťach. Ved' napokon prítomnosť ľudskosti, empatie a nadšenia v našej spoločnosti každoročne potvrdzujú aj ceny Biela vrana. Bola to sila slušnosti, ktorá po vražde Jána Kuciaka a Marty Kušnírovej priviedla túžbu ľudí po spravodlivosti k zmene pomerov. Bola to sila empatie a ľudskosti tisícok našich spoluobčanov, ktorá pomohla zmierniť nešťastie Ukrajčiek a Ukrajincov utekajúcich zo svojich domovov pred terorom Ruska. Bola to sila občianskej spoločnosti, ktorá si uvedomila, že vražda Juraja a Matúša nebola iba útokom na nich a na komunitu LGBTI+, ale bola útokom na nás všetkých, na bazálne hodnoty našej spoločnosti. Akoby patrilo k dobrej slovenskej tradícii, že sa v kritickom okamihu dokážeme vzchopiť a urobiť vec, na ktorú s rešpektom hľadí aj okolitý svet.

Ostáva však otázkou, prečo túto energiu, zmysel pre kooperáciu a správne hodnoty nevieme vždy preniesť aj do každodenného spravovania vecí verejných? Prečo ich nedokážeme podržať a tak ľahko si ich nechávame

vziať? Prečo nás do takej miery zahlcujú konflikty a rozdelenosť spoločnosti?

Možno nám napovie spomienka na November '89 a na dôvod, ktorý nás vtedy priviedol na námestia. Bol to vzdor proti neslobode. Proti tomu, že systém prenasledoval, utláčal či ponižoval ľudí pre ich presvedčenie. Že siahal na ich základné ľudské práva, na dôstojnosť a nedovoľoval im byť samými sebou.

Občania však neprotestovali za presadzovanie svojich názorov či požiadaviek, ale za samotné právo na ne. Za slobodu pre seba i pre ostatných. Pre všetkých. A práve to nás dokázalo zázračne spojiť. Túžba po univerzálnej, nesebeckej slobode.

Pretože akokoľvek sú naše postoje a názory pre nás dôležité, možno aj posvätné, nemusia byť tým, čo nás zjednocuje. Práve naopak, často sa v nich líšime. Spojovacím prvkom, ktorý nás povyšuje z jednotlivcov na členov spoločnosti, však musia byť naše hodnoty a tými sú aj rešpekt k slobode a právam iných. Právo chrániť si svoju vlastnú slobodu musí byť vyvážené zodpovednosťou a povinnosťou rešpektovať slobodu druhých.

Majme preto prosím na pamäti pri všetkých názorových sporoch, že to nie názoroví oponenti sú tí, pred ktorými treba našu demokraciu brániť a ktorí na druhom brehu čakajú na našu slabosť. Je to extrémizmus a fašizmus. Sú to idey, ktoré využívajú našu ochromenú demokraciu na čoraz tvrdšie útoky proti nej a vôbec sa netaja sympatiami k autoritárskym režimom a ani k tomu, že by piliere našej slobody radi oslabili.

Vážené dámy, vážení páni

Karel Schwarzenberg v smútočnom prejave na pohrebe Václava Havla povedal, že „pokiaľ pravdu chápeme seba stredne, len ako svoju pravdu, tak môže byť príčinou sporov a neznášanlivosti. A preto naše novembrové heslo bola pravda a láska. Lebo iba láska nás privedie k načúvaniu pravde iných.“

Verím, že toto je priestor, v ktorom sa dokážeme zjednotiť i dnes. Skúsme hľadať spojenia na základe citu, empatie, pochopenia a lásky k svojim blízkym. Skúsme byť tak trochu bielymi vranami a nájsť v sebe kúsok výnimočnosti v každodennom živote – napríklad tým, že sa nedáme ovládnuť toxickými emóciami a nepodľahneme predsudkom.

Práve my dnes píšeme dejiny našej spoločnosti. Máme šancu zapísať sa do nich ako generácia, ktorá dokázala ochrániť demokraciu a vymaniť sa z kríz. Spojme všetko slušné v tejto spoločnosti. Budme silou, ktorá dokáže prekonať nenávisť.

Nech sú tí, ktorí si o malú chvíľu prevezmú ocenenia Biela vrana, pre nás ostatných inšpirujúcim príkladom a povzbudením.
Vám, ktorí budete dnes večer ocenení gratulujem a všetkým prítomným prajem príjemný slávnostný večer.